

Sözcükte Anlam-1

Çok Anlamlılık

Anlam İlişkileri

Anlam Olayları

Çok Anlamlılık

Gerçek Anlam

1. Temel Anlam

Sözcüğün akla gelen ilk anlamıdır.

Uzun süre hareket etmeyince ayağım uyuştı.

2. Yan Anlam

Temel anlama yakıştırma yoluyla kazandırılmış yeni anlamlardır.

Masanın bir ayağı diğerlerinden kısaydı.

Mecaz Anlam

Sözcüğün gerçek anlamından tamamen sıyrılarak kazandığı anlamdır.

Paramızı vermemek için yine ayak yapıyordu.

Terim Anlam

Bir bilim, sanat, meslek dalıyla veya bir konu ile ilgili özel ve belirli bir kavramı karşılayan anlamlardır.

Mânicilerin kafa yormadan buldukları ayaklar, Cenap'ı şaşkınlıktan şaşkınlığa sürükler.

Sözcüğün Anlamsal Kullanımları / “ Çıkmak ”

İçeriden dışarıya varmak, gitmek: Yorgun adımlarla konaktan çıktık.

Elde edilmek, sağlanmak: Bu mülakatımızdan esaslı bir netice çıkmadı.

Yapılmak, yürümek: Bu dairede işler kolayca çıkar.

Yetiyecek ölçüde olmak: Bu kumaştan bir palto çıkar mı?

Sıyrılmak, ayrılmak: Bebeğin patiği çıktı.

Anlam İlişkileri

1. Eş Anlam

Yazılışları farklı, anlamları aynı olan sözcüklerdir.

Kara-siyah, biçem-üslup...

2. Yakın Anlam

Cümlede birbirinin yerini tutabilen ancak temelde farklılıkları olan kelimelerdir.

Dile getirmek-anlatmak, çiğnemek-ezmek...

3. Zıt (Karşıt) Anlam

Anlamca birbirinin karşıtı olan sözcüklerdir.

Zengin-fakir, güzel-çirkin...

❖ Bir sözcüğün zıt anlamlısı ile olumsuzu aynı şeyler değildir.

Gülmek sözcüğünün zıt anlamlısı «ağlamak» sözcüğüdür.

Gülmek sözcüğünün olumsuzu ise «gülmemek» sözcüğüdür.

4. Sesteşlik (Eş Sosluluk)

Yazılışları aynı olmasına rağmen anlamları birbirinden farklı sözcüklerdir.

Gül (çiçek) – gül-, ak(beyaz) – ak-...

5. Somut - Soyut Anlam

Duyu organları ile varlığı kanıtlanabilen sözcükler somut anlamlı sözcüklerdir.

Kalem, su, rüzgar...

Duyu organları ile varlığı kanıtlanamasa da zihnen var olduğu bilinen sözcükler soyut anlamlı sözcüklerdir.

Sevgi, rüya, nefret...

6. Nicel - Nitel Anlam

Sayılabilen, bir birim ile ifade edilebilen, azalıp çoğalabilen nicelikleri ifade eden sözcükler nicel anlamlıdır.

Uzun ip, ağır çanta...

Sayı ile ifade edilemeyen, varlığın özünde bulunan nitelikleri ifade eden sözcükler nitel anlamlıdır.

Zor soru, güzel çocuk...

7. Genel - Özel Anlam

Aynı türden varlıkları tek tek ifade eden sözcükler özel, topluca ifade eden sözcükler ise genel anlamlıdır.

Telefonumu evde unuttum.

Telefon önemli bir iletişim aracıdır.

8. Yansıma

Doğadaki seslerin taklit yoluyla yazıya geçirilmesi sonucu oluşmuş sözcüklerdir.

Şırıltı, fısıltı, gürültü, çat, pat, güm...

Anlam Olayları

1. Ad Aktarması (Mecazımürsel)

Bir sözün benzetme amacı taşımadan başka bir sözcüğün yerine kullanılmasıdır. İç-dış, parça-bütün, sanatçı-eser, neden-sonuç, meslek-eşya ilişkisi gibi çeşitli yollarla yapılır.

Her öğrencinin Reşat Nuri'yi okuması gerek.

Çaydanlık kaynıyor.

2. Deyim Aktarması

Bir sözün benzetme amacıyla başka bir sözcük yerine kullanılmasıdır. Bu kullanım insandan doğaya, doğadan insana, doğadan doğaya ve duyudan duyuya aktarma şeklinde gerçekleşir.

Yapraklar dallarla vedalaşıyordu.

Ustabaşı esip gürlüyordu.

Zaman akıp geçiyor.

Yumuşak bir sesle bize hitap etti.

3. Dolaylama

Tek sözcükle ifade edilebilecek bir kavramı birden çok sözcükle ifade etmektir.

Sinema - beyaz perde

Kömür - kara elmas

4. Güzel Adlandırma

Söylendiğinde kötü his uyandırabilecek kavramların yerine daha güzel ifadeler kullanmaktır.

Verem - ince hastalık

Ölüm - vefat etmek

5. Kinaye (Değınme)

Bir sözü hem gerçek hem de mecaz anlama gelecek biçimde kullanmaktır.

Arkadaşımanın eli açıktır.

6. Tariz (Dokundurma)

Bir sözün tersini kastedecek biçimde kullanılmasıdır.

Aferin size, anahtarı kapının arkasında bırakıp evden çıkmışsınız.

2017-YGS/Türkçe

Son zamanlarda genç yetişkin edebiyatının hızla filizlendiği söylenebilir. J. K. Rowling'in Harry

I

Potter kitaplarıyla canlanan ve S. Meyer'in Alacakaranlık serisinin, kelimenin tam anlamıyla

II

parlattığı kahramanlarla devam eden süreç, özellikle S. Collins'in Açlık Oyunları'yla

III

taçlandırdığı yoldan ilerliyor. Bu sürece yüksek bütçeli ve beyaz perdenin genç yıldızlarıyla

IV

renklenen uyarlama filmlerin etkisi inanılmaz...

V

Bu parçadaki altı çizili sözcüklerden hangisi mecaz anlamda kullanılmamıştır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

2022-TYT/Türkçe

Özellikle nezle veya grip olduğumuzda gündüz saatlerinde görece (genellikle) daha iyi
I
hissederken gece olduğunda hastalık belirtilerini (göstergelerini) daha şiddetli hissederiz.
II
Bunun nedeni, vücudun bağışıklık sisteminin belli bir düzen (uyum) içinde olmasıdır. Gün
III
boyunca (süresince) vücudu savunan bağışıklık sistemi aktifken (çalışırken) geceleri
IV V
dinlenmeye geçer ve hücrel savunma azalır.

Bu parçada numaralanmış sözcüklerden hangisinin anlamı, ayraç içinde verilenle uyuşmamaktadır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

2021-TYT/Türkçe

Yorgunluk ve uykusuzluktan bitap hâlde göz kapaklarını kısarak saate baktı. Gün ağarmak üzereydi. Aklındakiler dağılır diye korktuğundan olsa gerek radyonun sesini kısıtı. Başka şeyler düşünmeli dedi, kendi kendine. Mesela bu ay; lambayı idareli kullanmalı, yakacaktan da biraz kısmalıydı. Ne yapsa olmuyordu, en sonunda bıraktı kendini. Dünyanın yükünü sırtlanmış omuzlarını biraz kısarak eğreti oturduğu sandalyeden kalkıp pencereye doğru yöneldi.

Bu parçada “kısmak” sözcüğü aşağıdaki anlamlardan hangisine karşılık gelecek şekilde kullanılmamıştır?

A) Biraz kapamak	B) Azaltmak, alçaltmak
C) Büzmek, daraltmak	D) Yatıştırmak
E) Eksiltmek, sınırlandırmak	